NORAKSTS
Lieta Nr.A420440711
A010191-13/27

ADMINISTRATĪVĀ RAJONA TIESA
RĪGAS TIESU NAMS

S P R I E D U M S
LATVIJAS TAUTAS VĀRDĀ

Rīgā 2013.gada 3.maijā

Administratīvā rajona tiesa šādā sastāvā:
tiesnese A.Pūcīte,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta pēc *A.S.* pieteikuma par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2011.gada 13.janvāra lēmuma Nr.09-05/53 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – VSAA) Rīgas pilsētas Kurzemes nodaļas 2010.gada 10.novembra lēmumu Nr.0/2321801 (turpmāk – Sākotnējais lēmums) *A.S.* (turpmāk – pieteicējs) konstatēta vecāku pabalsta pārmaksa par periodu no 2009.gada 1.jūlija līdz 2009.gada 18.decembrim Ls 1098,10 apmērā un nolemts pieprasīt atmaksāt pārmaksāto vecāku pabalstu Ls 1098,10 apmērā *(lietas 16.lapa).*

Pieteicējs Sākotnējo lēmumu apstrīdēja *(lietas 28. – 30.lapa).*

[2] Ar VSAA 2011.gada 13.janvāra lēmumu Nr.09-5/532 (turpmāk – Lēmums) Sākotnējais lēmums atstāts negrozīts *(lietas 9. – 10.lapa).*

Lēmums pamatots ar turpmāko.

[2.1] Pieteicējam un *L.S. /dzimšanas datums/* piedzima dēls *I.S.* Pieteicējs 2009.gada 11.februārī iesniedza iesniegumu VSAA nodaļā vecāku pabalsta un bērna kopšanas pabalsta pēc bērna viena gada vecuma sasniegšanas piešķiršanai.

Ņemot vērā Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) sniegto informāciju par pieteicēja atrašanos darba ņēmēja statusā pie darba devēja AS „*/Nosaukums/*" un pieteicēja iesniegumu vecāku pabalsta piešķiršanai, VSAA nodaļa 2009.gada 20.februārī pieņēma lēmumu Nr.14886, ar kuru piešķīra pieteicējam vecāku pabalstu no 2009.gada 9.marta Ls 393,55 mēnesī saskaņā ar likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" $10.^4$, $10.^5$, $10.^6$ un šā likuma pārejas noteikumu 5.punkta 1.apakšpunktā noteiktajām tiesību normām. Piešķirtais pabalsts katru mēnesi pārskaitīts uz viņa norādīto kontu bankā.

[2.2] Vecāku pabalsts pēc 2009.gada 1.jūlija pieteicējam līdz bērna viena gada vecuma sasniegšanai tika izmaksāts pilnā apmērā, jo saskaņā ar VID sniegto informāciju pieteicējs no 2009.gada 2.janvāra atradās bērna kopšanas atvaļinājumā pie darba devēja AS „*/Nosaukums/*".

VSAA nodaļa 2010.gada septembrī konstatēja, ka vecāku pabalsta saņemšanas laikā no 2009.gada 1.jūlija līdz 2009.gada 18.decembrim pieteicējam VID ir reģistrēta sociālās apdrošināšanas iemaksu alga, neskatoties uz to, ka viņš atrodas bērna kopšanas atvaļinājumā.

Ņemot vērā, ka arī pēc 2009.gada 1.jūlija pieteicējs ir bijis obligāti sociāli apdrošinātā persona – darba ņēmējs, kuram reģistrēta darba devēja iemaksu alga, tad saskaņā ar likuma „Par valsts pensiju un valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009.gada līdz 2012.gadam" 5.panta pirmo daļu vecāku pabalsts pēc 2009.gada 1.jūlija pieteicējam pienācās tikai 50% apmērā no piešķirtā pabalsta apmēra. Saskaņā ar VID sniegto informāciju pieteicēja bērna kopšanas atvaļinājuma periods beidzās 2009.gada 14.janvārī. Tas nozīmē, ka arī pēc 2009.gada 1.jūlija viņš ir bijis nodarbināts un vecāku pabalstu bija tiesīgs saņemt tikai 50% apmērā no piešķirtās summas.

[2.3] Attiecībā uz vecāku pabalsta pārmaksas atgriešanu līdz konkrētam datumam Sākotnējā lēmumā bija norādīts, ka līdz konkrētam datumam pārmaksu var atgriezt labprātīgi, bet ja tas nebūs iespējams, tad tiks veikta pārmaksas atgūšanas piespiedu izpilde, jo pieteicējam ir beidzies bērna kopšanas pabalsta saņemšanas termiņš un viņš vairs nesaņem no VSAA sociālos pakalpojumus. Ja pieteicējs vēlas pabalsta pārmaksu atgriezt labprātīgi, viņš var vērsties VSAA nodaļā un saskaņot pārmaksas atmaksas periodiskumu un gala termiņu.

[2.4] Attiecībā uz pieteicēja iebildumiem, ka 2008.gadā VSAA nodaļas inspektore esot viņu konsultējusi, apgalvojot, ka tiesības saņemt vecāku pabalstu pilnā apmērā ir arī personām, kuras strādā, VSAA Lēmumā norāda, ka sniedzot šādu konsultāciju 2008.gadā VSAA nodaļas inspektore balstījās uz spēkā esošajām tiesību normām un viņa nevarēja paredzēt, ka 2009.gada jūnijā Saeima pieņems likumu „Par valsts pensiju un valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009.gada līdz 2012.gadam", kas šīs tiesības kardināli mainīs. Tā kā šis likums, kas stājās spēkā 2009.gada 1.jūlijā nosaka, ka personai, kura ir nodarbināta, vecāku pabalsts izmaksājams 50% apmērā no piešķirtās pabalsta summas, tad persona nevar būt tiesiski aizsargāta prettiesiskos apstākļos, līdz ar to VSAA ieskatā nav pamatots pieteicēja arguments, ka ir pārkāpts tiesiskās paļāvības princips. Turklāt, stājoties spēkā likumam „Par valsts pensiju un valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009.gada līdz 2012.gadam", kas noteica izmaksājamā vecāku pabalsta apmēra ierobežojumu, par to tika sniegta informācija gan laikrakstos, gan citos plašsaziņas līdzekļos. Sekojoši, saņemot vecāku pabalstu pēc 2009.gada 1.jūlija un vienlaicīgi strādājot, pieteicējam bija jāapzinās, ka pabalsts viņam tiek

nepamatoti izmaksāts pilnā apmērā, tāpat neskaidrību gadījumā pieteicējam bija iespējams šo jautājumu precizēt VSAA nodaļā, taču tas netika darīts.

[2.5] VSAA Lēmumā ir atzinusi par pamatotām pieteicēja iebildes, ka pirms Sākotnējā lēmuma pieņemšanas par pārmaksas atgūšanu nav bijis noskaidrots viņa viedoklis, jo ierobežoto finanšu resursu dēļ VSAA vairs nesūta klientiem paziņojumus par konstatētajām pārmaksām. Taču, Sākotnējā lēmumā ir norādīta kārtība, kādā to var apstrīdēt, līdz ar to personai tiek dota iespēja izteikt savus iebildumus un sniegt attaisnojošus pierādījumus, apstrīdot Sākotnējo lēmumu VSAA direktoram.

[3] Nepiekrītot Lēmumam, pieteicējs to pārsūdzēja, 2011.gada 16.februārī iesniedzot pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā *(lietas 3. – 7.lapa)*.

Pieteicējs sāka saņemt vecāku pabalstu no 2009.gada marta, kad vēl nebija stājies spēkā likums „Par valsts pensiju un valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009.gada līdz 2012.gadam." Minētais likums stājās spēkā 2009.gada 1.jūlijā, ar ko tad pieteicējam bija pabalsts jāsaņem 50% apmērā no sākotnēji piešķirtā pabalsta apmēra. Pieteicēja ieskatā VSAA bija pienākums izdot administratīvo aktu par pabalsta apmēra samazināšanu pieteicējam, kā arī informēt par to pieteicēju, jo pieteicējs, saņemot vecāku pabalstu no 2009.gada 1.jūlija līdz 2009.gada 18.decembrim, paļāvās, ka iestāde rīkojas atbilstoši likumā noteiktajam regulējumam. No minētā secināms, ka VSAA Kurzemes nodaļa neizdeva administratīvo aktu par pabalsta apmēra samazinājumu no 2009.gada 1.jūlija, jo turpināja izmaksāt iesniedzējam pabalstu pilnā apmērā pēc likuma spēkā stāšanās, neņemot vērā un rūpīgi nepārbaudot pieejamo informāciju no VID. Pieteicējs norāda, ka nezināja par izmaiņām normatīvajos aktos un turpināja veikt darbu pie darba devēja. Tāpēc šajā gadījumā no pieteicēja nebija atkarīga pabalsta aprēķināšana un tā apmēra noteikšana, bet gan no VSAA amatpersonas tiesiskās rīcības. Pat, ja pieteicējs nezināja likumu, VSAA amatpersonai vajadzēja rīkoties atbilstoši spēkā esošajām likuma normām, tiklīdz likums stājās spēkā, tāpēc tā ir VSAA kļūda, pie kuras pieteicējs nav vainojams.

Ja VSAA vispirms rūpīgi būtu pārbaudījusi VID sniegto informāciju un pēc tam pieņēmusi lēmumu par pabalsta apmēra samazināšanu un informējusi par to pieteicēju, pārmaksa neizveidotos un vecāku pabalsts tiktu noformēts uz bērna mātes vārda, kura pabalsta pārmaksas laika periodā nestrādāja un atradās bērna kopšanas atvaļinājumā, kura tad saņemtu vecāku pabalstu 100% apmērā.

Pieņemot Sākotnējo lēmumu, nav ņemts vērā svarīgs apstāklis, ka VSAA konstatēja pabalsta pārmaksu jau gadu pēc tam, kad pieteicējs vairs nesaņem vecāku pabalstu un bērnam jau ir divi gadi. Turklāt VSAA, pieņemot Lēmumu, ir norādījusi nepatiesu un nepārbaudītu informāciju, proti, ka pieteicējs no 2009.gada 1.jūlija līdz 2009.gada 18.decembrim atradās bērna kopšanas atvaļinājumā. Pieteicējs norāda, ka bērna kopšanas atvaļinājumu nav pieprasījis un nav izmantojis.

[4] 2011.gada 21.martā Administratīvajā rajona tiesā saņemts VSAA paskaidrojums *(lietas 14. – 15.lapa)*. Paskaidrojumā VSAA norāda, ka neatzīst pieteicēja pieteikumu un lūdz tiesu to noraidīt, pamatojoties uz Lēmumā minēto.

Papildus Lēmumā minētajiem argumentiem paskaidrojumā VSAA norāda, ka pamatojoties uz pieteicēja darba devēja izziņu par piešķirto atvaļinājumu tēvam sakarā ar bērna piedzimšanu un personas iesniegumu, no 2009.gada 5.janvāra līdz 2009.gada 14.janvārim VSAA Rīgas pilsētas Kurzemes rajona nodaļa piešķīra viņam paternitātes pabalstu, bet darba devējs AS „*/Nosaukums/*" VID sniedza ziņas, ka 2009.gada 1.janvārī, 2009.gada 5.janvārī pieteicējam piešķirts bērna kopšanas atvaļinājums, kas beidzies 2009.gada 14.janvārī, kas nav viens un tas pats atvaļinājums. Līdz ar to secināms, ka pieteicēja darba devējs ir sniedzis nepatiesas ziņas VID, nevis VSAA atsaucas uz nepareizu informāciju.

Likuma „Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību" 7.pants nosaka, ka spēkā esošie likumi un Ministru kabineta noteikumi ir saistoši visā Latvijas teritorijā, un neviens nevar aizbildināties ar to nezināšanu. Likuma un Ministru kabineta noteikumu nezināšana neatbrīvo no atbildības. Ņemot to vērā, nav pamatots pieteicēja apgalvojums, ka viņš nezināja likumu. VSAA konstatēja, ka pieteicējam ir radusies vecāku pabalsta pārmaksa, tad VSAA ir jāievēro likuma normas un pārmaksa jāatgūst.

[5] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 112.[1]panta pirmo daļu administratīvās lietas izskatīšana notiek rakstveida procesā bez tiesas sēdes, ja likumā nav noteikts citādi.

Turklāt pieteicējs savā 2011.gada 16.marta iesniegumā Administratīvajai rajona tiesai ir norādījis, ka piekrīt lietas izskatīšanai rakstveida procesā *(lietas 33. – 34.lapa)*.

Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesa konkrēto lietu izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[6] Tiesa, rakstveida procesā izvērtējot lietas apstākļus un lietā esošos pierādījumus kopsakarā ar procesa dalībnieku lietā iesniegtajiem rakstveida paskaidrojumiem, secina, ka pieteikums ir daļēji apmierināms.

[7] Izskatāmajā lietā tiesai jālemj par Lēmuma atcelšanu, ar kuru atstāts negrozīts Sākotnējais lēmums, ar kuru konstatēta vecāku pabalsta pārmaksa Ls 1 098,10 apmērā par periodu no 2009.gada 1.jūlija līdz 2009.gada 18.decembrim un pieprasīts to atmaksāt.

[8] Tiesa konstatē, ka 2009.gada 1.jūlijā spēkā stājās likums „Par valsts pensiju un valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009.gada līdz 2012.gadam". Šī likuma 5.panta pirmā daļa noteica, ka laika periodā no 2009.gada 1.jūlija līdz 2010.gada 2.maijam personai, kura bērna kopšanas laikā ir obligāti sociāli apdrošinātā persona (darba ņēmējs vai pašnodarbinātais) atbilstoši likumam "Par valsts sociālo apdrošināšanu", likumā "Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" noteikto vecāku pabalstu izmaksā 50 procentu apmērā no piešķirtā pabalsta apmēra ar tā mēneša pirmo datumu, kas seko mēnesim, kurā persona ir kļuvusi par obligāti sociāli apdrošināto personu (darba ņēmēju vai pašnodarbināto) atbilstoši likumam "Par valsts sociālo apdrošināšanu".

Tiesa konstatē, ka pieteicējs nav apstrīdējis to, ka laikā no 2009.gada 1.jūlija līdz 2009.gada 18.decembrim viņš ir bijis sociāli apdrošināta persona. Tāpat pieteicējs nav norādījis, ka būtu pieļautas kļūdas pārmaksātās summas matemātiskajā aprēķinā. Arī tiesa to nekonstatē. Līdz ar to iestāde pamatoti konstatēja, ka pieteicējam nebija tiesības saņemt vecāku pabalstu 100 procentu apmērā un šis pabalsts pieteicējam bija jāizmaksā tikai 50 procentu apmērā. Ņemot vērā minēto, tiesa atzīst, ka VSAA pamatoti arī konstatēja vecāku pabalsta pārmaksas esību par periodu no 2009.gada 1.jūlija līdz 2009.gada 18.decembrim.

[9] No pieteicēja pieteikumā norādītā ir secināms, ka viņaprāt vecāku pabalsta pārmaksa ir radusies VSAA vainas dēļ, proti, VSAA bija pašai jāzina, ka pabalsts pieteicējam ir maksājams tikai 50 procentu apmērā, tādējādi VSAA nav tiesiska pamata atprasīt pabalsta atmaksu.

Atbilstoši likuma „Par valsts pensiju un valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009.gada līdz 2012.gadam" 7.pantam, lai atgūtu valsts sociālās apdrošināšanas pakalpojumu un valsts sociālā pabalsta pārmaksas, kas radušās, nepiemērojot šajā likumā noteiktos ierobežojumus, VSAA veic ieturējumus 10 procentu apmērā no katra piešķirtā sociālās apdrošināšanas pakalpojuma vai valsts sociālā pabalsta. Tātad šī norma paredz, ka pabalsta pārmaksa jākonstatē un ieturējumi jāveic neatkarīgi no tā, kādu iemeslu dēļ pārmaksa radusies. Tādējādi šis pieteicēja arguments nevar būt par pamatu Lēmuma atcelšanai.

[10] Taču ar Sākotnējo lēmumu tika ne tikai konstatēta vecāku pabalsta pārmaksa, bet arī uzlikts par pienākumu pieteicējam atmaksāt pārmaksāto vecāku pabalstu. Ar Lēmumu pieteicēja pienākums atmaksāt pārmaksāto vecāku pabalstu nav atcelts.

Nosakot pienākumu personai atmaksāt pārmaksāto pabalstu, tiek pieņemts nelabvēlīgs administratīvais akts. Administratīvā procesa likuma 11.pantā ir skaidrots likuma atrunas princips, norādot, ka atbilstoši šim principam privātpersonai nelabvēlīgu administratīvo aktu iestāde var izdot uz Satversmes, likuma, kā arī uz starptautisko tiesību normu pamata. Ar likuma atrunas principu cieši ir saistītas arī pamatojuma princips, kas prasa, lai administratīvajā aktā būtu norādīts tā pamatojums, tostarp, arī tiesību normas, kuras pilnvaro iestādi šāda satura administratīvo aktu izdot. Tātad, lai iestāde būtu tiesīga izdot nelabvēlīgu administratīvu aktu, ir jāpastāv tiesību normām, kas tieši iestādi uz to pilnvaro, turklāt attiecīgajām normām ir jābūt norādītām arī pašā administratīvajā aktā.

Sākotnējā lēmumā kā pamatojums ir norādīts likuma „Par valsts pensiju un valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009.gada līdz 2012.gadam" 5.pants un 7.pants. Lēmumā kā pamatojums pienākumam atmaksāt pārmaksāto vecāku pabalstu nav norādītas citas tiesību normas. Tiesa jau konstatēja, ka minētā likuma 5.pants noteic, kādos gadījumos personai vecāku pabalstu izmaksā 50 procentu apmērā no piešķirtā pabalsta apmēra. Savukārt 7.pants paredz, ka pārmaksas gadījumā VSAA veic ieturējumus 10 procentu apmērā no katra piešķirtā sociālās apdrošināšanas pakalpojuma vai valsts sociālā pabalsta. Tātad šīs normas nedod tiesības VSAA uzlikt personai vispārīgu pienākumu pabalsta pārmaksu atmaksāt. Minētā likuma 7.pants ļauj VSAA veikt tikai ieturējumus no katra piešķirtā sociālās apdrošināšanas pakalpojuma vai valsts sociālā pabalsta, nevis atgūt pārmaksu kādā citā veidā. Turklāt arī

likuma „Par maternitātes un slimības apdrošināšanu" 34.pants paredz tikai ieturējumu izdarīšanu no pabalstiem, šis likums neparedz, ka VSAA būtu tiesības uzlikt personai vispārīgu pienākumu pabalsta pārmaksu atmaksāt. Līdz ar to tiesa secina, ka atbilstoši minētajām normām VSAA ir tiesīga pieņemt tikai lēmumu par pārmaksātās vecāku pabalsta summas ieturēšanu no personai izmaksājamiem pabalstiem vai pensijām, nevis uzdot personai pašai atmaksāt pārmaksāto pabalsta summu, ja ieturējumi netiek veikti. Ņemot vērā minēto, tiesa secina, ka, nosakot pieteicējam vispārīgu pienākumu pabalsta pārmaksu atmaksāt, VSAA ir pārkāpusi likuma atrunas principu. Tādējādi Lēmums šajā daļā ir prettiesisks un atceļams.

[11] Ņemot vērā iepriekš minēto, tiesa secina, ka Lēmums ir atceļams daļā par pieteicējam noteikto pienākumu pabalsta pārmaksu atmaksāt. Pārējā daļā pieteikums ir jānoraida.

Rezolutīvā daļa

Ņemot vērā iepriekš konstatēto un pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 246. – 251.pantu, 253.un 289. – 291.pantu, Administratīvā rajona tiesa

nosprieda

daļēji apmierināt *A.S.* (personas kods */personas kods/*, dzīvojošs */adrese/*) pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2011.gada 13.janvāra lēmuma Nr.09-05/53 atcelšanu.

Atcelt Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2011.gada 13.janvāra lēmumu Nr.09-05/53 no tā pieņemšanas dienas daļā, ar kuru *A.S.* noteikts pienākums atmaksāt pārmaksāto vecāku pabalstu par periodu no 2009.gada 1.jūlija līdz 2009.gada 18.decembrim.

Noraidīt *A.S.* pieteikumu pārējā daļā.

Piedzīt no atbildētājas – Latvijas Republikas – par labu *A.S.* viņa samaksāto valsts nodevu divdesmit latu apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā mēneša laikā no tā sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese (paraksts) A.Pūcīte

NORAKSTS PAREIZS
Administratīvās rajona tiesas tiesnese A.Pūcīte
Rīgā 2013.gada 3.maijā